

DESCOPERIRI EPIGRAFICE ȘI ARHEOLOGICE PE GRANIȚA DE EST A DACIEI ROMANE

În cele ce urmează semnalăm cîteva descoperiri întîmplătoare de pe teritoriul regiunilor Mureș-Autonomă Maghiară și Brașov, importante prin contribuția pe care o aduc la înlăturarea anumitor lacune din zona răsăriteană a Daciei romane.

1. — *Rareș* (r. Odorhei). Satul Rareș este așezat la 1,5 km spre nord de com. Sînpaul. În vatra acestuia se află ruinele unui castru roman¹. Locul descoperirii se află pe un teren mai ridicat, în mijlocul satului. În 1948, cu prilejul săpăturilor efectuate pentru temelia unor construcții, s-a descoperit la adîncimea de 1,5 m o piatră funerară cu inscripție romană care, la scoaterea din pămînt, s-a spart în cîteva bucăți. După terminarea construcțiilor, inscripția (refăcută din fragmentele în care se spărsese) a fost zidită cu fața spre interiorul clădirii. Informați despre această descoperire, am făcut o cercetare la fața locului, achiziționînd piatra funerară pentru colecțiile Muzeului Sf. Gheorghe.

Piesa la care ne vom referi în continuare reprezintă un altar (ara) din grcsie calcaroasă, lung de 62,5 cm, lat de 56 cm și gros de 35 cm (fig. 1/1). Deasupra se află o scobitură de formă dreptunghiulară, pentru vreun obiect de ornamentație (eventual un con de pin) ori pentru sacrificiu. Partea inferioară a pietrei lipsește, fiind ruptă din vechime. În porțiunea conservată, cîmpul inscripției măsoară 50 × 50 cm, încadrat de un chenar din trei linii incizate, separate între ele prin spații late de 2 cm, laturile din stînga și dreapta fiind sculptate la fel.

Săpate îngrijit, literele au dimensiuni diferite : în r. 1, literele DM sînt înalte de 8 cm (avînd între ele o frunză de iederă), iar în r. 2—6 sînt de 7 cm. În r. 2 după AVR și în r. 5 atît după V cît și după A se află cîte un mic triunghi la mijloc, ce reprezintă punctul dintre cuvinte. Din literele rîndului 6 se păstrează numai marginea lor superioară.

¹ C. Daicoviciu, *Neue Mitteilungen aus Dazien, Dacia, keleti határvonala*, 1944, p. 53—59; *Materiale...*, VII, VII—VIII, 1937—1940, p. 320; I. Paulovics, *Dácia*, 1961, p. 401—405.

Textul inscripției este :

D	M	D(is) M(anibus)
A V R	SE	Aur(elius) Se-
V E R U S		verus
D E C		dec(urio)
V A	XXXX	v(ixit) a(nnis) XXXX
AVR	Q V I	Aur(elius) Qui —
		[nt]

Numele lui Aurelius Severus nu este atestat în epigrafia Daciei romane. Numele gentiliciu *Aurelius* (fără praenomen) arată că este vorba de un „roman” care a primit cetățenia în a doua jumătate a secolului al II-lea sau mai probabil prin *Constitutio Antoniniana*, dată în 212 de împăratul Caracalla; deci epitaful ar data cel mai devreme din prima jumătate a secolului al III-lea. *Aurelius Severus*, la fel ca ruda lui, *Aurelius Quint* . . . , care-i pune epitaful, pare a fi un element venit din altă provincie romană în Dacia, ca militar (dar poate să fie și un localnic romanizat), ajungând pînă la rangul de *decurio* într-o formație de cavalerie ce nu a putut fi încă identificată. Ne-am putea gândi totuși la *ala I Asturum* atestată la Boroșneul Mare (r. Sf. Gheorghe) ori în alte puncte din sud-estul provinciei². În orice caz, unitatea auxiliară din care făcea parte Aurelius Severus staționa în castrul de la Sînpaul, unde materialul epigrafic cunoscut este foarte puțin³. Nu s-a putut stabili deocamdată numele unității militare auxiliare ce staționa aici și care a construit acest castru. Se cunoaște numai o cărămidă cu ștampila N(umerus) M(aurorum) S(. . .), dar la care întregirea ultimei litere nu s-a putut face⁴. Nu este exclus ca Aurelius Severus din epitaful de la Rareș, unde există probabil și o necropolă, să fi făcut parte dintr-o *cohors equitata*.

2. — Inlăceni (r. Odorhei). În 1956, în împrejurimile comunei Inlăceni au fost descoperite două altare votive cu inscripții latine, care se află în prezent în colecțiile Muzeului raional Cristur.

Primul monument votiv a fost descoperit între pietrele temeliei unei case vechi, demolată în 1956. Piatra provine probabil de pe teritoriul așezării civile ale cărei urme au fost semnalate în vecinătatea castrului roman. Altarul este lucrat din piatră calcaroasă, iar la partea de sus, tăiată drept, îi lipsește marginea cu chenar și primul rînd al inscripției. Descoperitorul pietrei funerare a martelat piatra, astfel încît a dispărut și rîndul al doilea. Remarcăm că și partea de jos a altarului a fost avariata.

Dimensiuni : înălțime, 72 cm, lățimea, 50 cm la partea superioară, iar grosimea la același profil, 30 cm (fig. 1/2).

Din primul rînd al inscripției s-au păstrat numai barele de jos ale unei litere, probabil M, iar din al doilea numai litera V. Luînd în considerare poziția literei V, care nu este ștearsă, cuvîntul ar putea să fie „depulsor”. Literele sînt frumos scrise

² Z. Székely, *Az ala I Asturum emléke a Székelyföldön*, Erd. Múz. XLIX, 3, p. 3; SCIV, II, 1951, p.304—306; idem, *A Sepsiszentgyörgyi Tart. Múzeum Évkönyve, Jelentés*, 1955, p. 47, n. 122.

³ CIL, III, 1950, 7 719, 14 467 un. AVR IVS . . . ; cf. Dolg. Szeged, 1928, p. 300; ACMIT, 1929, p. 311; Dacia, VII—VIII, 1937—1940, p. 320.

⁴ C. Daicoviciu, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 320.

și lectura nu întâmpină nici o greutate. Înălțimea literelor este în general de 9 cm, cu excepția literii O din rîndul al cincilea, care este înaltă de 7 cm și grosă de 6 cm.

Textul inscripției este următorul:

.....		[I(ovi)	O(ptimo) M(aximo)?],
.....			[(dep)u(Isori)?]
PAEL ..	AELI	P(ublius)	Ael(ius) Aeli-
ANV S	PR	anus	pr-
AEF	COH	aef (ectus)	coh(ortis)
IIII .	HISP	IIII	Hisp(anorum).

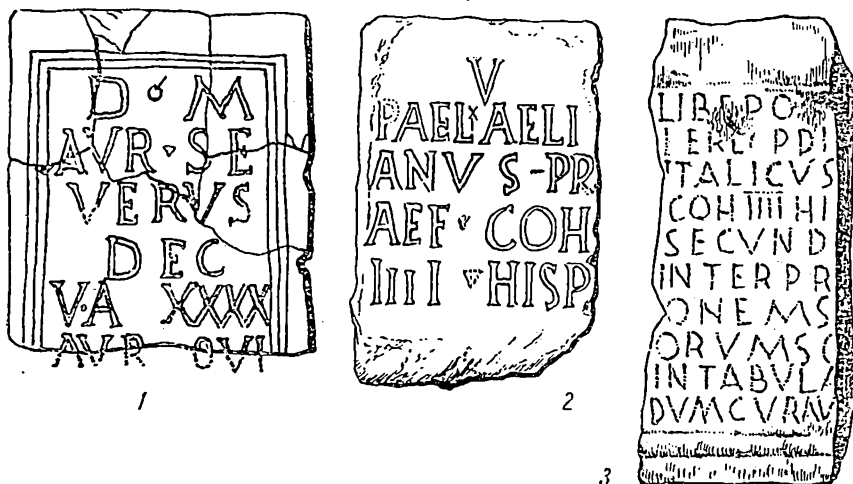

Fig. 1. — 1: cippus de la Rareș; 2—3: altarele votive de la Inlăceni.

Un purtător al aceluiași nume, care a dedicat altarul de la Inlăceni, apare și pe o inscripție funerară descoperită la Micia⁵. Ar fi posibil ca acel P. Ael. Aelianus să fie identic cu acela din inscripția noastră, care a ridicat un altar, probabil lui Iupiter, în calitate de prefect al cohorței a IV-a a hispanilor din castrul de la Inlăceni. Printre trupele castrului roman de la Micia este cunoscută și *cohors I Alpinorum*⁶. Această unitate a staționat și în castrul roman de la Inlăceni, după cum o dovedesc cărămizile șampilate descoperite aici⁷. *Cohors IIII Hispanorum* a rămas însă ca trupă permanentă la Inlăceni pînă la părăsirea Daciei. Probabil că o „*vexillatio*” a legiunii a XIII-a Gemina, precum și *cohors I Alpinorum*, ale cărei cărămizi șampilate au fost descoperite la Sărățeni, Călugăreni și la Inlăceni, să fi dat ajutor la construcțiile militare și civile de pe *limes*-ul răsăritean al Daciei⁸. Descoperirea acestui altar votiv a îmbogățit cu încă un nume lista prefectilor din castrul roman de la Inlăceni.

Al doilea altar votiv de la Inlăceni a fost găsit pe locul denumit „Culmea lui Istók” în 1956, situat la est de castru. De asemenea, pe acest loc au fost des-

⁵ CIL, III, 1386.

⁶ V. Cristescu, *Istoria militară a Daciei romane*, București, 1937, p. 183; W. Wagner, *Die Dislokation der römischer Auxiliärformationen*, 1938, p. 83; J. Szilágyi, *Die Besatzungen des Verteidigungssystems von Dazien und ihre Ziegelstempel*, in *Diss. Pann.*, II, 21, 1946, p. 9.

⁷ Despre rezultatele cercetărilor întreprinse de șantierul arheologic Sf. Gheorghe-Brețcu, 1950, in *SCIV*, II, 1, 1951, p. 305.

⁸ Z. Székely, *A Sepsiszentgyörgyi ...*, 1955, p. 47.

coperite și monede romane, presupunându-se astfel existența aici a unei colonii romane⁹.

Altarul votiv este făcut din gresie, fiind încadrat sus și jos de un chenar; partea posterioară este mai grosolan prelucrată. Partea de sus este avariata și îi lipsește din dreaptă o bucată de circa 25 cm, fiind și spartă oblic de sus în jos (fig. 1/3). Din câmpul inscripției lipsesc la sfârșitul fiecărui rînd circa 4—5 litere, iar cele păstrate sînt scrise cu multă stîngăcie. Suprafața pietrei a suferit lovituri ulterioare în porțiunea pe care se află primele rînduri și citirea întîmpină destule dificultăți. Altarul are înălțimea de 78 cm, lățimea de 48 cm, iar grosimea de 45 cm. Literele sînt înalte de 4 cm, citindu-se foarte greu, mai ales primele două rînduri și rîndul 10. Spărtura din partea dreaptă a altarului îngreuiază mult întregirea textului în rîndurile 1—2 și 5—10. În r. 6 litera *P* este gravată ca un *E*; în r. 7 după *S* se vede hasta inițială a literei *A*; în r. 8, după *S* pare a fi începutul unui *O*, iar în r. 10 *R* și *A* sînt gravate ca *M*. La întregirea textului s-a ținut seama de porțiunea care lipsește din câmpul inscripției. Mai mult de 4—6 litere din fiecare rînd n-ar putea lipsi, avînd în vedere r. 2 și 3, unde întregirea este sigură. Textul inscripției începînd de la r. 5 este destul de neobișnuit, întregirea putînd fi discutată.

Textul reconstituit al inscripției ar putea fi următorul :

LIBERO	Libero [et Li—]
BEPDI.....	be[r(a)e] P(ublius) Di[vius]
ITALICVS	Italicus [praef(ectus)]
COH IIII HI	coh(ortis) IIII Hi[sp(anorum) eq(uitatae)]
SECVND	secund[um]
INTERPR	interpr[etati-]
ONEMS	onem s[acr-?]
ORVMS	orum s[odal(ium)?]
INTABVL	in tabul[a facien-]
DVM CVRAV ..	dum curav[it]

Descoperirea altarului și a altor urme de locuire romane în apropierea castrelui roman dovedește că pe „Culmea lui Istók” a fost o *villa rustica*, al cărei proprietar — pe baza inscripției — a fost P. Divius Italicus, comandantul cohorții a IV-a a hispanilor. Acest lucru este dovedit și de faptul că altarul e dedicat zeilor Liber și Libera, al căror cult este legat de viața rustică romară. În Dacia sînt cunoscute mai multe inscripții dedicate acestor zei¹⁰. Dacă întregirea textului propusă de noi începînd cu rîndul 5 este bună, ea ar putea fi pusă în legătură cu dispoziția unui colegiu de preoți care se ocupă cu cultul zeilor amintiți sau reflectă cinstirea zeului Liber în castrele romane¹¹.

După forma literelor, inscripția ar data din secolul al III-lea e. n. P. Divius Italicus este cunoscut și dintr-o altă inscripție, provenită de la Inlăceni și dedicată lui Iupiter¹². Din această a doua inscripție reiese că personajul este originar din Mauretania Caesariensis¹³.

⁹ B. Orbán, *A Székelyföld leírása*, I, 1868, p. 121.

¹⁰ *CIL*, III, 792, 1091—1092.

¹¹ *Budapest története*, 1942, p. 419.

¹² *CIL*, III, 6257.

¹³ A. Kerényi, *Die Personennamen von Dazien*, in *Diss. Pann.*, I, 9, p. 141.

Descoperirea acestui altar arată că pe întregul teritoriu al Daciei au existat *villae rusticae*, iar observația mai veche prin care se afirma că ele ar lipsi în partea răsăriteană a Transilvaniei¹⁴ începe a fi infirmată prin semnalarea *villae*-lor de la Rareș și, mai recent, de la Sf. Gheorghe¹⁵.

Castrul roman de la Inlăceni și împrejurimile lui au furnizat cele mai multe monumente epigrafice de pe teritoriul reg. Mureș-Autonomie Maghiare. Acest fapt arată atât viața intensă a castrului, cât și importanța pe care a avut-o în apărarea militară a Daciei romane¹⁶.

3. — Cădaciu Mic (r. Odorhei). În colecțiile Muzeului din Cristur se găsește un cap de teracotă (fig. 2), descoperit în 1947 în malul pârului Nyikó Alb, de pe teritoriul satului Cădaciu Mic. Acest cap este lucrat din lut roșu, bine frământat, pasta avînd culoarea vaselor romane de *terra sigillata*, reprezentînd chipul unei femei tinere, cu părul despărțit la mijloc și acoperindu-i urechile, legat cu o cunună de stejar și din flori cu rozete; la ceafă sculptura este deteriorată. Înălțimea de 9 cm, iar lățimea de 6,8 cm. Lucrarea este compactă, la mijlocul gîtului observîndu-se un orificiu care a asigurat arderea deplină a figurinei, împiedicînd totodată și deformarea ei în timpul lucrului. Executarea obrazului a fost făcută cu multă grijă, fiind expresiv și artistic. Ochiul, nasul și gura sînt de asemenea îngrijit lucrate. Fața prelungă trădează o influență elenistică. Armonia artistică este stricată de grosimea gîtului. Păstrîndu-se numai capul figurinei, nu se poate ști cum a fost executat restul. Această figurină reprezintă probabil pe Venus, al cărei cult era răspîndit și în provincie. Decorarea capului zeiței Venus cu o asemenea podobă florală este însă neobișnuită; ea ar putea fi pusă în legătură și cu o altă reprezen-

Fig. 2. — Cădaciu Mic. Cap de figurină din teracotă.

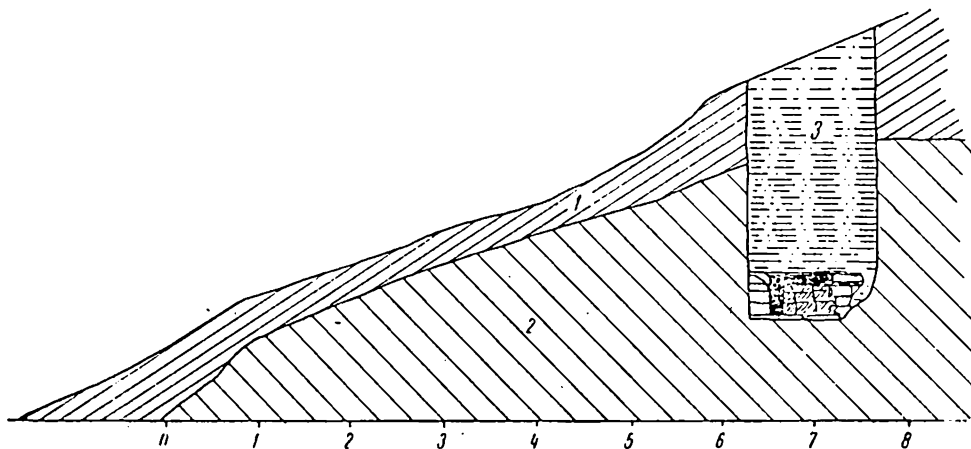

Fig. 3. — Olteni. Secțiunea terasei Oltului cu groapa morimintului în sarcofag construit din cărămizi.

¹⁴ A. Bodor, *Mezőgazdasági viszonyok a római Dáciában, A Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem*, 1945—1955, p. 271.

¹⁵ Z. Székely, *Római nyomok Sepsiszentgyörgyön. Jegyzetek Dácia történeléhez*, 1946, p. 9—15.

¹⁶ I. I. Russu, *Un raport epigrafic de la Mihăileni, în Kelemen Lajos Emlékkönyv*, 1957, p. 533—534.

tare mitologică, dar este greu de stabilit care a fost modelul după care s-a copiat, deoarece avem numai capul statuetei ¹⁷. În orice caz, această piesă dovedește remarcabile calități artistice, față de lucrările similare, dintre care amintim și o figurină de femeie nudă, împodobită cu rozete, descoperită în Galia și reprezentând poate o zeiță galică ¹⁸.

4. — Olteni (r. Sf. Gheorghe). Pe teritoriul satului Olteni au fost identificate urmele unui castru roman așezat pe malul ridicat al Oltului ¹⁹. Unitatea militară

Fig. 4. — Olteni. Mormînt de înhumație în sarcofag construit din cărămizi.

care a staționat aici a fost mult timp necunoscută, deoarece nu ni s-a păstrat nici un monument epigrafic, iar unele informații mai vechi trebuie privite cu rezerve ²⁰. În 1957 s-a descoperit aici un mormînt roman, situat în apropierea castrului. Inițial fuseseră identificate doar cîteva cărămizi ștampilate cu litere latine, iar printr-o cercetare mai atentă s-a constatat că este vorba de un mormînt de înhumație din epoca romană. Cercetările la fața locului au stabilit că groapa mormîntului se afla la 2 m adîncime, sub un strat cu humus gros de 90 cm și care acoperea la rîndul său solul aluvionar adus de Olt (fig. 3). Pe fundul gropii fuseseră zidite din cărămizi o cutie dreptunghiulară; jos fuseseră așezate patru cărămizi mari (*tegulae mammatae*) (fig. 4—5); pereții au fost făcuți tot din cărămizi pătrate și dreptunghiulare, iar capacul consta de asemenea din patru cărămizi. Dimensiuni : a) *tegulae mammatae* : 35 × 44 × 3 cm (fig. 6/1); b) cărămizi pătrate : 17 × 17 × 8,5 cm (fig. 6/2); c) cărămizi dreptunghiulare : 35 × 13 × 4 cm (fig. 6/3). Colțurile la *tegulae mammatae* de la fund au fost rupte, în schimb la cele care au servit drept capac s-au păstrat. Pereții au fost făcuți din 6 rînduri de cărămizi; primele trei din cărămizi pătrate și ultimele din cărămizi dreptunghiulare. Cărămizile de la fund și de la capac au fost prinse cu mortar. Fiecare cărămidă

care a staționat aici a fost mult timp necunoscută, deoarece nu ni s-a păstrat nici un monument epigrafic, iar unele informații mai vechi trebuie privite cu rezerve ²⁰. În 1957 s-a descoperit aici un mormînt roman, situat în apropierea castrului. Inițial fuseseră identificate doar cîteva cărămizi ștampilate cu litere latine, iar printr-o cercetare mai atentă s-a constatat că este vorba de un mormînt de înhumație din epoca romană. Cercetările la fața locului au stabilit că groapa mormîntului se afla la 2 m adîncime, sub un strat cu humus gros de 90 cm și care acoperea la rîndul său solul aluvionar adus de Olt (fig. 3). Pe fundul gropii fuseseră zidite din cărămizi o cutie dreptunghiulară; jos fuseseră așezate patru cărămizi mari (*tegulae mammatae*)

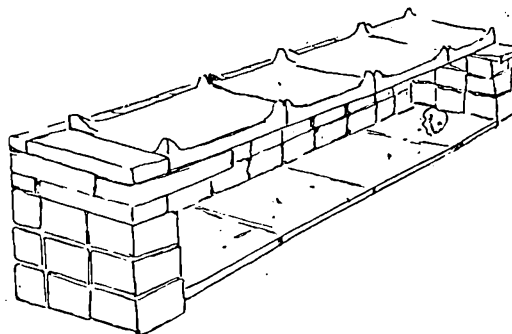

Fig. 5. — Reconstituirea sarcofagului de la Olteni.

¹⁷ Tudot, *Collection des figurines en argile, Œuvres premières de l'art gaulois*, 1860, p. 37—39; Blanchet, *Études sur les figurines en terre cuite de la Gaule romaine*, 1890, p. 126.

¹⁸ Tudot, *op. cit.*, p. 28, fig. 30, pl. 24; N. Láng, *Figurális terrakollák az Aquincumi Múzeumban*, in *Buda-pest Régiségei*, IX, 1906, p. 20—21.

¹⁹ Z. Székely, *op. cit.*, 1955, p. 32—37.

²⁰ *Ibidem*, p. 35—36.

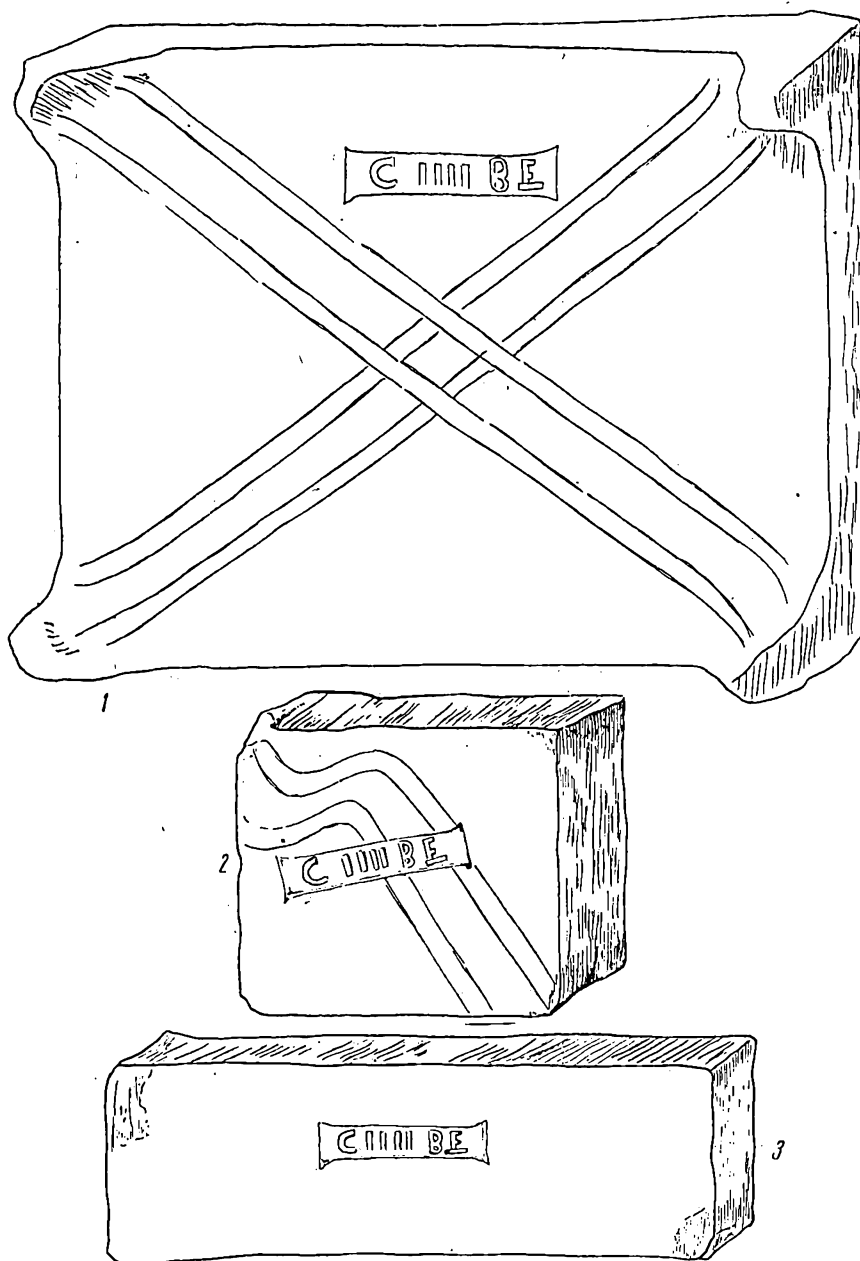

Fig. 6. — Cărămizi ștampilate provenind de la sarcofașul de la Olteni.

a fost ștampilată cu ștampila C IIII BE într-un cadru dreptunghiular. Dimensiunile ștampilei : 10,5 × 2,5 cm ; dimensiunile cutiei, 180 × 46 × 51 cm. Orientarea scheletului din care s-a păstrat foarte puțin era est-vest. În interiorul cutiei s-au păstrat unele părți din craniu (mandibula) cu o pată verde de la moneda de bronz depusă în gura înhumatului. În afară de aceasta s-au mai păstrat două inele de argint și doi nasturi din fier. Inelele erau pe degete, iar nasturii erau aplicați pro-

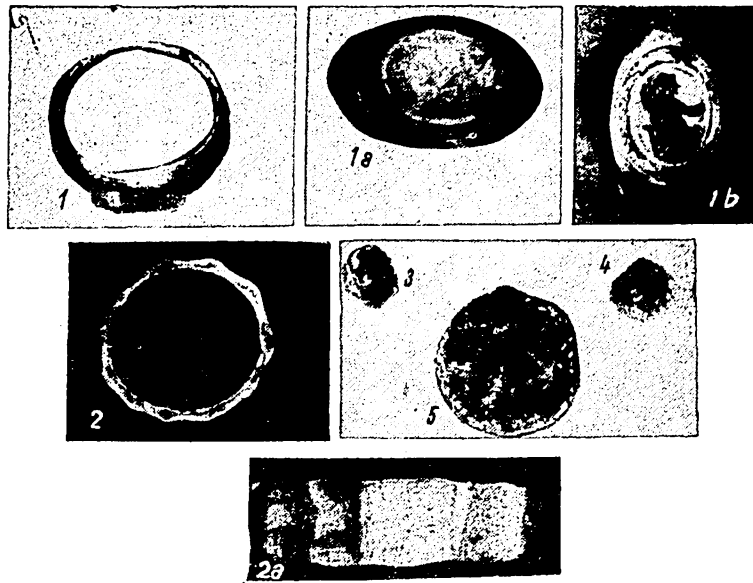
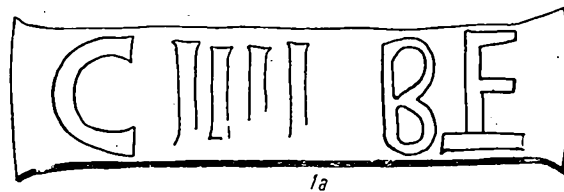

Fig. 7. — Olteni. Obiecte din inventarul mormântului de înhumație. 1, 1a, 1b : inel; 2, 2 a : inel; 3—4 : nasturi din fier; 5 ; moneda din bronz.

1

1a

Fig. 8. — Cărămizi ștampilate. 1, 1a : Olteni.

tabil la sandale (fig. 7/3, 4). Unul din inele este lucrat cu ciocanul, avînd formă poligonală, cu diam. de 2 cm, lat de 0,4 cm și gros de 0,1 cm (fig. 7/2, 2 a). Al doilea inel este din argint de calitate inferioară, avînd la capăt prins un cristal de stîncă de culoare albă și în care este sculptată concav o figurină masculină (*gemma sculptata*) (fig. 7/1, 1a, 1b). Diametrul inelului este de 1,6 cm, grosimea de 1 cm, sau 0,4 cm; dimensiunile gemei: 1 × 0,7 cm. În mormînt s-a găsit și o monedă din bronz de la Faustina I, conservată foarte prost (fig. 7/5). Tot din inventarul acestui mormînt face parte și un vas din sticlă (*balsamarium*), înalt de 10 cm, descoperit la aceeași adîncime, la circa 10 m de mormînt. Din analiza resturilor osteologice (cei cîțiva dinți și mandibula) ar rezulta că înhumatul era de sex feminin, avînd vîrsta de 30—40 de ani. În ceea ce privește datarea, moneda indică *terminus post quem*, deci după mijlocul secolului al II-lea e. n.

Ritul de înmormîntare în sarcofag este cunoscut în Dacia²¹. În estul Transilvaniei este cunoscut și ritul de înmormîntare cu incinerare în cutie cu cărămizi, ca de exemplu la Olteni²², alături de cel al înhumației, ca de exemplu la Cristești. Menționăm că în cazul mormintelor de mai sus cutiile au fost făcute din țigle de acoperiș și nu din cărămizi. În ceea ce privește cărămizile cu ștampilă din care s-a construit sarcofagul, ipoteza cea mai plauzibilă este aceea că ele au fost luate de la construcțiile castrului făcute de unitatea care-și avea garnizoana în castrul de la Olteni. Lectura ștampilelor întîmpină o oarecare greutate. Pe ștampilă este sigur nr. IIII. Prescurtarea numelui poporului din rîndurile căruia erau recrutați soldații acestei unități este B sau BE (fig. 8/1 și 1a). Această prescurtare nu este cunoscută nici în Dacia, nici în Panonia și nici nu figurează în diplomele militare găsite în această provincie. De aceea lectura poate să fie c(ohors) IIII B(rittonum) E(quitata) sau c(ohors) IIII Be(ssorum); sau — luînd în considerare bara de jos a literei E ca fiind din ligatura E și T — ar putea să fie și c(ohors) IIII Be(tavorum) adică Batavorum. Dat fiind indiciile puține de stabilire a unei lecturi definitive a ștampilelor, nu se poate arăta apartenența etnică a unității din castrul de la Olteni.

ZOLTÁN SZÉKELY

DÉCOUVERTES ÉPIGRAPHIQUES ET ARCHÉOLOGIQUES À LA FRONTIÈRE ORIENTALE DE LA DACIE ROMAINE

RÉSUMÉ

L'article signale certaines découvertes faites sur le territoire de la région Mureș-Autonomie Hongroise, importantes par leur contribution à la connaissance de la zone orientale de la Dacie romaine.

1. — Rareș, distr. d'Odorhei. Un castrum romain a été mis au jour dans le village même. En 1948, à l'occasion d'excavations faites pour des constructions, on a trouvé, à 1,50 m de profondeur, une pierre funéraire à inscription romaine.

²¹ O. Floca, *Sistemele de înmormîntare în Dacia superioară romană*, în *Sargetia*, II, 1941, p. 32—48.

²² Z. Székely, *op. cit.*, 1955, p. 34, fig. 13/2.

Le texte de l'inscription est le suivant :

D	M	D(is) M(anibus)
AVR	SE	Aur(elius) Se-
VERUS		verus
DEC		dec(urio)
VA XXXX		v(ixit) a(nnis) XXXX
AVR QVI		Aur(elius) Qui-
		[nt. . .]

Le nom d'Aurelius Severus n'est pas attesté dans l'épigraphie de la Dacie romaine. Le nom gentilice Aurelius (sans *praenomen*) montre qu'il s'agit d'un Romain qui a reçu la citoyenneté au cours de la seconde moitié du IIe siècle ou par la *Constitutio Antoniniana* de l'empereur Caracalle de 212. Aurelius Severus de même que son parent Aurelius Quint . . . qui a mis son épitaphe semble être un élément étranger, venu en Dacie d'une autre province, comme militaire, à moins que ce ne soit un autochtone romanisé, parvenu au grade de décurion d'une formation de cavalerie qui n'a pu être identifiée.

2. — Inlăceni (distr. d'Odorhei). Deux autels votifs à inscriptions latines ont été découverts dans les environs du village. Le texte des inscriptions est le suivant :

.....	[I(ovi) O(ptimo) M(aximo) ?]
.....	[(dep]u[lsori) ?]
PAEL. AELI	P(ublius) Ael(ius) Aeli-
ANVS PR	anus pr-
AEF COH	aef(ectus) coh(ortis)
III. HISP	III Hisp(anorum).

Le second autel votif d'Inlăceni a été découvert au lieudit «Culmea lui Istok », situé à l'est du castrum, où l'on a trouvé aussi des monnaies romaines.

L I B E R O	Libero [et Li-]
B E P D I . . .	be[r(a)e] P(ublius) Di[vius]
I T A L I V C S . . .	Italicus [praef(ectus)]
C O H IIII HI	coh(ortis) IIII Hi[sp(anorum) eq(uitatae)]
S E C V N D	secund[um]
I N T E R P R	interpr[etati-]
O N E M S	onem s [acr ?]
O R V M S	orum s[odal(ium) ?]
I N T A B V L L	in tabul[a facien-]
D V M C V A R V	dum curav[it]

La découverte de cet autel prouve qu'il y a eu, à proximité du castrum romain, une *villa rustica*, dont le propriétaire P. Divius Italicus a dédié un autel aux dieux Liber et Libera.

3. — Cădăciu Mic (distr. d'Odorhei). En l'année 1947 on a découvert, sur le bord du ruisseau Nyiko Alb, une tête de figurine en terre cuite représentant probablement Vénus, dont le culte était répandu dans la province. Toutefois, la parure florale qui décore la tête est inhabituelle et pourrait être mise en relation avec d'autres représentations mythologiques.

4. — Olteni (distr. de Sf. Gheorghe). A proximité du castrum romain d'Olténi, on a mis au jour une tombe à inhumation de l'époque romaine. Le squelette se trouvait dans un sarcophage en briques portant l'estampille C IIII BE, d'où l'on a recueilli des restes osseux provenant du crâne et, comme pièces de mobilier, deux bagues en argent, deux boutons de sandales en fer et une monnaie de bronze à l'effigie de Faustine I.

Par les matériaux qu'elles renferment, les découvertes susmentionnées contribuent à mieux faire connaître le passé de la zone orientale de la Dacie romaine.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — 1, autel de Rareș; 2—3, en autels votifs d'Inlăceni.
Fig. 2. — Cădăciu Mic. Tête de figurine en terre cuite.
Fig. 3. — Olteni. Coupe à travers la terrasse de l'Olt montrant la fosse du sarcophage en brique.
Fig. 4. — Olteni. Tombe d'inhumation avec sarcophage en brique.
Fig. 5. — Reconstitution du sarcophage en brique.
Fig. 6. — Briques estampillées provenant du sarcophage d'Olteni.
Fig. 7. — Olteni. Objets du mobilier de la tombe d'inhumation: 1, 1a, 1b, bague; 2, 2a, 2b, bague; 3—4 boutons en fer; 5, monnaie de bronze.
Fig. 8. — Briques estampillées. 1, 1a, Olteni.